FOCUS · La geopolítica en un món globalitzat: que parlin les dades!

L'estudi de la geopolítica està molt en voga. I, no obstant això, la majoria d'anàlisis que apareixen als mitjans no passen d'un enfocament poc rigorós que barreja la informació i l'opinió. En aquest article, estudiarem algunes mètriques per quantificar de forma objectiva l'estat i l'evolució de les relacions geopolítiques.

El terme «geopolítica» va ser encunyat pel politòleg suec Rudolf Kjellén al començament del segle XX i, inicialment, es definia com l'estudi de la influència de la geografia sobre les relacions de poder a nivell internacional. Aquesta definició ha evolucionat i, en l'actualitat, la geopolítica fa referència a tots aquells esdeveniments relacionats amb les relacions internacionals i amb l'articulació del poder polític dels diferents estats i territoris.

Una via per caracteritzar l'estat de la geopolítica a nivell global és estudiar com han evolucionat els conflictes armats[1] al llarg del temps. Al primer gràfic, s'observa que els conflictes amb connotacions internacionals han seguit una tendència creixent en l'última dècada, mentre que els conflictes purament interns han reculat des de l'inici dels anys noranta. Així mateix, crida l'atenció que el percentatge de conflictes amb més de 1.000 morts hagi baixat de forma substancial des dels anys cinquanta.

Si volem obtenir una informació més detallada sobre conflictes, la base de dades GDELT utilitza algorismes avançats per obtenir informació en temps real sobre els diferents esdeveniments geopolítics a partir de les notícies d'una gran quantitat de mitjans de comunicació, inclòs Google News. Utilitzant aquestes dades, hem construït un índex de conflictes[2] (percentatge del nombre de conflictes sobre el total d'esdeveniments). Aquesta variable no solament inclou els conflictes materials, sinó també els verbals. Al segon gràfic, es distingeixen tres períodes molt diferenciats: els anys vuitanta es van caracteritzar per una tensió geopolítica elevada, els anys noranta van ser anys de relativa tranquil·litat i, en el període 2000-2017, el percentatge de conflictes ha repuntat. Una dada interessant és que, el 2017, s'ha produït un descens significatiu del nombre relatiu de conflictes en relació amb l'any anterior. Això suggereix que, contràriament al que es podria esperar, no hi ha hagut un augment de les tensions geopolítiques a nivell mundial el 2017.

Finalment, hem creat un índex que mesura el percentatge d'iniciatives de cooperació diplomàtica sobre el total d'esdeveniments. El segon gràfic també mostra un patró clar: els anys vuitanta van ser de poca cooperació; als anys noranta, sí que es van realitzar avanços substantius, i, en els primers anys del segle XXI, es va produir una reculada. A partir del 2008, aquesta tendència es va revertir i es van començar a fer més esforços de cooperació diplomàtica, tot i que les dades més recents són menys esperançadores: des de l'abril del 2017, s'observa una caiguda de les iniciatives de cooperació. Això no ens ha de sorprendre si tenim en compte l'auge de les polítiques proteccionistes abanderades pels moviments populistes. Atesa la forta relació negativa entre conflictes i cooperació diplomàtica,[3] no ens hauria d'estranyar que, si l'índex de cooperació diplomàtica continua caient, es produeixi un repunt dels conflictes en els propers anys. Esperem, però, que la sang no arribi al riu.

Conflictes armats *

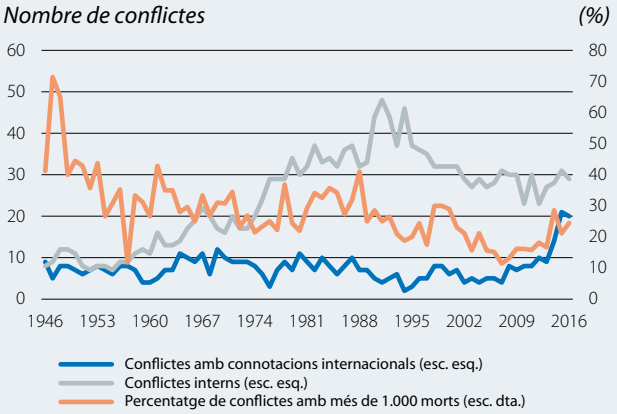

Nota: ** Un conflicte armat es defineix com una situació de desacord amb un saldo mínim de 25 víctimes a l'any i on una de les parts és el govern d'un estat.*
Font: *CaixaBank Research, a partir de dades de l'Uppsala Conflict Data Program.*

Conflictes i cooperació diplomàtica

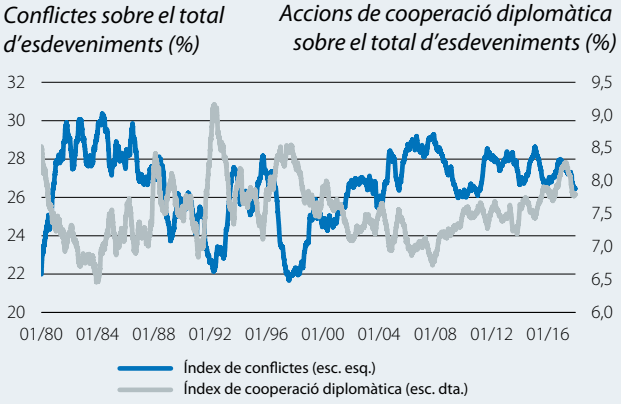

Nota: *Es classifiquen com a conflictes tots els esdeveniments que impliquen situacions de desacord i no es poden relacionar amb cooperació o amb iniciatives de pau. Mitjanes mòbils de sis mesos.*
Font: *CaixaBank Research, a partir de dades del GDELT Project.*

1. Per a més detalls sobre la definició de conflicte armat, vegeu la nota del primer gràfic.
2. Per a més detalls sobre la metodologia usada en la construcció de l'índex, vegeu la nota del segon gràfic.
3. El coeficient de correlació lineal entre els dos índexs és –0,72.